

Marina Pavić, mag. iur. *

Dr. sc. Ivan Šimović**

Dr. sc. Anica Čulo Margaletić***

POSTUPAK OVRHE RADI OSTVARIVANJA OSOBNIH ODNOSA RODITELJA I DJECE KAO PRETKAZIVAČ POVREDE PRAVA IZ EUROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

Ovrha u obiteljskim stvarima „sjecište“ je pravnih rješenja obiteljskog i ovršnog prava te kompleksno pravno područje čije je uređenje velik izazov i za zakonodavca i za praktičare. U radu smo nastojali prikazati specifičnosti postupaka ishoda ovršne isprave u obiteljskim stvarima, zatim specifičnosti postupaka ovrhe u tim stvarima s posebnim naglaskom na ovrhu osobnih odnosa roditelja i djece da bismo u konačnici prikazali tijekom razvoja problema koji su se u navedenim postupcima javljali usporednom primjenom Ovršnog zakona i Obiteljskog zakona iz 2003., odnosno Obiteljskog zakona iz 2015. te nastojanja zakonodavca da za navedene probleme pronađe odgovarajući odgovor u novim zakonskim rješenjima. Posljednje poglavlje rada posvećeno je analizi relevantnih odluka Europskog suda za ljudska prava jer su problemi da se pojedini roditelji s kojima djeca stanuju ne pridržavaju ovršnih sudskih odluka te nemogućnosti države da osigura provedbu ovrhe osobnih odnosa djece i roditelja s kojim ne stanuju doveli u pitanje ostvarenje konvencijskog prava na poštivanje obiteljskog života potonjeg roditelja te otvorili put pokretanju postupaka najprije pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske, a u konačnici i pred Europskim sudom za ljudska prava.

Ključne riječi: ovrha osobnih odnosa roditelja i djece, pravo na poštivanje obiteljskog života, Obiteljski zakon, Europski sud za ljudska prava

1. UVOD

Ovrha u obiteljskim stvarima kompleksno je pravno područje čije je uređenje velik izazov i za zakonodavca o kojem uvelike ovisi kvaliteta zakonskih rješenja i za prakti-

* Marina Pavić, mag. iur., odvjetnička vježbenica u odvjetničkom uredu Vitorije Svić (*Attorney trainee at Vitorija Svić's Law office*): marina.pavic.iur@gmail.com.

** Dr. sc. Ivan Šimović, docent na Katedri za obiteljsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (*Assistant Professor, Chair of Family Law, Faculty of Law, University of Zagreb*): isimovic@pravo.hr.

*** Dr. sc. Anica Čulo Margaletić, docentica na Katedri za obiteljsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (*Assistant Professor, Chair of Family Law, Faculty of Law, University of Zagreb*): aculo@pravo.hr.

čare na čijim leđima leži teret pravilne i smislene primjene te, još važnije, ostvarenja navedenih rješenja u praksi. S obzirom na to da je predmet rada „sjecište“ pravnih rješenja obiteljskog i ovršnog prava, prvo ćemo općenito prikazati specifičnosti postupka ovrhe u obiteljskim stvarima, a zatim se usmjeriti na uže područje interesa – postupke ovrhe osobnih odnosa djeteta s roditeljem s kojim dijete ne stanuje.¹ Nastojat ćemo obraditi probleme koji postoje u sudskoj praksi, ali ujedno upozoriti i na potencijalne nedostatke zakonskih rješenja te sve navedeno povezati s relevantnim odlukama Europskog suda za ljudska prava (dalje u tekstu: ESLJP). Pritom valja istaknuti da se u svrhu pružanja sveobuhvatne analize područja ovrhe osobnih odnosa posebna pozornost posvetila samoj argumentaciji kojom se ESLJP koristi u svojim odlukama, a kojima je podloga bila nemogućnost provedbe ovrhe ili pak dugotrajnost provedbe ovrhe u obiteljskim stvarima s međunarodnim obilježjem ili bez njega.

2. SPECIFIČNOSTI POSTUPAKA ISHOĐENJA OVRŠNE ISPRAVE U OBITELJSKIM STVARIMA

Institut osobnih odnosa roditelja i djece uređuje nekoliko pravnih izvora: Obiteljski zakon, Zakon o parničnom postupku (dalje u tekstu: ZPP)², Ovršni zakon (dalje u tekstu: OZ)³ te uz viši stupanj apstrakcije i hijerarhije Ustav Republike Hrvatske⁴ (čl. 61. – 64.). S obzirom na to da je 1. studenoga 2015. na snagu stupio novi Obiteljski zakon (dalje u tekstu: ObZ iz 2015.)⁵, još nije dostupna opsežnija sudska praksa koja bi se temeljila na primjeni novih zakonskih odredaba. Stoga se znatan dio rada temelji na usporedbi prakse ESLJP-a s uređenjem Obiteljskog zakona iz 2003. godine (dalje u tekstu: ObZ iz 2003.)⁶ uz poveznice na novo uređenje iz ObZ-a iz 2015. Što se tiče samog odnosa ZPP-a, OZ-a i ObZ-a, primjenjuje se opće procesno načelo *lex specialis derogat legi generali* iz kojeg proizlazi da pri rješavanju pitanja povezanih s institutom

¹ Prema terminologiji usvojenoj novim Obiteljskim zakonom iz 2015. (NN 103/15), umjesto pojma susreta i druženja roditelja i djeteta uvodi se pojam osobnih odnosa s djetetom. Prema Obrazloženju Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona iz 2015., potonji pojam širi je jer obuhvaća i duži boravak djeteta u domu drugog roditelja, zatim elektroničku komunikaciju i sl. (<http://www.sabor.hr/prijedlog-obiteljskog-zakona-prvo-citanje-pze-br-8,205,10.11.2016>). U pojedinim dijelovima rada koristit ćemo se i pojmom „susreti i druženje“ s obzirom na to da u tim dijelovima rada analiziramo praksu sudova, odnosno sudske odluke koje su donesene na temelju Obiteljskog zakona iz 2003. (NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 5/15).

² Zakon o parničnom postupku NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14.

³ Ovršni zakon NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17.

⁴ Ustav Republike Hrvatske NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14.

⁵ V. bilj. 1.

⁶ V. bilj. 1.

osobnih odnosa roditelja i djece prednost u primjeni imaju posebna procesna pravila sadržana u ObZ-u. U slučaju da ObZ-om nije uređeno neko od procesnih pitanja ili pitanja povezanih s prisilnim ostvarenjem osobnih odnosa roditelja i djece, tek se tada supsidijarno primjenjuju opća pravila ZPP-a i OZ-a. Posebnu kategoriju čine slučajevi s međunarodnim elementom koje uređuju Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (dalje u tekstu: ZRS)⁷, Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (dalje u tekstu: Haška konvencija)⁸ te Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i ostvarivanju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (dalje u tekstu: Uredba Brisel II bis).⁹

Što se tiče instituta osobnih odnosa roditelja i djece, treba razlikovati parnične i izvanparnične postupke u kojima je navedeni odnos predmet uređenja. Pritom se parnični postupak provodi u povodu triju bračnih sporova: razvoda braka, poništaja braka i postupka utvrđivanja postoji li brak ili ne (čl. 369. ObZ-a iz 2015.). S druge strane, izvanparnični postupak provodi se u sljedećim slučajevima: (i) ako oba bračna druga predlažu sporazumni razvod braka (čl. 453. ObZ-a iz 2015.), (ii) pri odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi¹⁰ (čl. 461. ObZ-a 2015.), (iii) kad bitno promijenjene okolnosti zahtijevaju donošenje novog plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 107., st. 2. ObZ-a iz 2015.) te (iv) pri odlučivanju o osobnim odnosima s bakom, djedom, (polu)bratom, (polu)sestrom, maćehom, očuhom ili drugim osobama koje su duže vrijeme živjele u obitelji i brinule se za dijete (čl. 478., st. 4., t. 2. ObZ-a iz 2015.). U svim navedenim postupcima, i parničnim i izvanparničnim, sud odlučuje s kojim će roditeljem dijete stanovati, odnosno o osobnim odnosima djeteta s drugim roditeljem ili u zakonu navedenim srodnim i nesrodnim osobama. O tome sud odlučuje *ex officio* kad je riječ o parničnom postupku te u slučaju izdvajanja djeteta iz obitelji radi zaštite njegove dobrobiti, dok u ostalim izvanparničnim postupcima sud o

⁷ Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, NN 53/91, 88/01 – v. čl. 61. – 65.; tijekom pisanja rada donesen je novi Zakon o međunarodnome privatnom pravu koji će stupiti na snagu 29. siječnja 2019. NN 101/17.

⁸ Konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece od 25. listopada 1980.; Konvenciju je potpisala i ratificirala Savezna Federativna Republika Jugoslavija 27. rujna 1991. (Sl. l. SFRJ, MU 7/91); notifikacijom o sukcesiji Republika Hrvatska stranka je od 8. listopada 1991. (NN – MU 4/94).

⁹ Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003. od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, Službeni list Europske unije L 338, 23. 12. 2003. koja se izravno primjenjuje u svim državama članicama Europske unije osim Danske. Valja spomenuti da je pred tijelima Europske unije u tijeku postupak razmatranja preinake ove uredbe.

¹⁰ U ObZ-u iz 2015. stavljen je naglasak na plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi koji sporazumno sastavljaju roditelji djeteta koji više ne žive zajedno. Podredno tomu, tek ako roditelji ne postignu plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, odlučuje sud u parničnom postupku: samostalno (čl. 409. ObZ-a iz 2015.) ili spajanjem s bračnim sporom (čl. 412. ObZ-a iz 2015.). V. Ledić, 2014, 210.

tome odlučuje na zahtjev stranaka.¹¹ Specifičnost je postupaka u kojima se odlučuje o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati u tome što sud nije vezan zahtjevima stranaka (čl. 297. ObZ-a iz 2003.; čl. 409. ObZ-a iz 2015.) te može odlučiti mimo i protiv prijedloga stranaka. Stoga se govori o ograničenoj dispoziciji stranaka i jačim inkvizitornim ovlaštenjima suda u usporedbi s općim pravilima postupka u ZPP-u.

Što se tiče odlučivanja o osobnim odnosima roditelja i djece, u praksi se odlučivanje o tom pitanju najčešće kumulira s rješavanjem spora za razvod braka. Nakon donošenja odluke prvostupanjskog suda postoji mogućnost ulaganja žalbe po općim pravilima procesnog prava na temelju svih žalbenih razloga. Na takav zaključak upućivao je nedostatak propisanih žalbenih razloga u ObZ-u iz 2003. Ako sud nije odlučio i o djeci pri razvodu braka, prema praksi hrvatskih sudova, to nije bio razlog za ukidanje presude, nego za vraćanje predmeta sudu da *ex officio* donese dopunsku presudu.¹² Za razliku od svog prethodnika ObZ iz 2015. za sporazumni razvod braka i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi navodi žalbene razloge: bitne povrede odredaba parničnog postupka (propisane čl. 354., st. 2. ZPP-a) ili ako je pristanak za razvod dan u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare, odnosno ako nisu bile ispunjene pretpostavke za donošenje odluke (čl. 460. i čl. 467. ObZ-a iz 2015). Također, dosadašnjim uređenjem protiv drugostupanjske odluke o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati i o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem, revizija nije bila moguća (čl. 299. ObZ-a iz 2003.), no ObZ-om iz 2015. uvodi se mogućnost tzv. izvanredne revizije ako je riječ o materijalnopравnim ili postupkovnopравnim pitanjima čije je rješenje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni (čl. 422. ObZ-a iz 2015. u vezi s čl. 382., st. 2. ZPP-a). Navedeno uvođenje revizije može biti odgovor na kritike da je Ustavni sud Republike Hrvatske (dalje u tekstu: USRH) preuzeo ulogu ujednačavanja sudske prakse u predmetima u kojima se odlučuje o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati i o roditeljskoj skrbi, što je primarna dužnost Vrhovnog suda Republike Hrvatske propisana čl. 116. Ustava RH.¹³ Naposljetku, novina je i da se pravomoćno rješenje doneseno u izvanparničnom postupku može preinačiti ili ukinuti na temelju prijedloga, a razlozi za podnošenje takva prijedloga isti su kao i za ponavljanje postupka prema ZPP-u (čl. 448. ObZ-a iz 2015.).

Nakon završena postupka, parničnog ili izvanparničnog, osnovu za određivanje ovrhe čine isprave s ovršnim naslovom. Ovršna je isprava isprava na temelju koje se može prisilno ostvariti tražbina koja je u njoj utvrđena. Funkcija je ovršne isprave dvojaka: s jedne je strane ona nužna pretpostavka za dopustivost ovrhe, dok je pak

¹¹ Alinčić; Hrabar; Jakovac-Lozić; Korać Graovac, 2007, 246.

¹² VsH ReV 182/84 – SP 8/85 – 34, u Triva; Dika, 2004, 770.

¹³ Šeparović, 2014, 93.

s druge strane presumpcija o postojanju tražbine i legitimaciji stranaka.¹⁴ Prema ObZ-u iz 2015., svojstvo ovršne isprave ima plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi nakon provjere sadržaja i odobravanja od suda (čl. 107., st. 1. ObZ-a iz 2015.), pravomoćna sudska odluka ili privremena mjera o ostvarivanju osobnih odnosa (čl. 521., st. 1. ObZ-a iz 2015.).

3. SPECIFIČNOSTI POSTUPKA OVRHE RADI OSTVARIVANJA OSOBNIH ODNOSA RODITELJA I DJECE

Do donošenja ObZ-a 2015. u ObZ-u iz 2003. postupke ovrhe odluka o osobnim odnosima roditelja i djece uređivao je samo čl. 353. upućujući na odgovarajuću primjenu odredbi o ovrsi radi predaje djeteta roditelju s kojim ono stanuje na temelju odluke suda iako je riječ o bitno različitim postupcima. Pritom su pojedini autori s pravom upućivali na razliku koja postoji između tih postupaka s obzirom na to da se ovrha radi predaje djeteta iscrpljuje u jednoj radnji, dok se ovrhom radi ostvarivanja osobnih odnosa treba prisilno ostvarivati stalne, periodične osobne odnose roditelja i djece.¹⁵ U skladu s ObZ-om iz 2003., na temelju odluke suda o ostvarivanju osobnih odnosa roditelja s djetetom mogla se odrediti i provesti ovrha bez obzira na to je li tom odlukom bila naložena predaja djeteta. Ako u sudskoj odluci stranci protiv koje se provodi ovršni postupak nije bila naložena predaja djeteta, tu naredbu izricao je sud u odluci o ovrsi određujući pritom i rok za predaju ili nalažući da se dijete preda odmah.¹⁶

Kao sredstva ovrhe radi ostvarivanja sudske odluke o ostvarivanju osobnih odnosa ObZ iz 2003. predviđao je sljedeće: oduzimanje djeteta, izricanje i provođenje novčanih ili zatvorskih kazni protiv osobe koja protivno sudskom nalogu odbija predati dijete ili poduzima radnje s ciljem njegova skrivanja ili onemogućivanja provedbe odluke.¹⁷ Mogućnost primjene nekog od navedenih sredstava ovrhe u svakome pojedinom slučaju morala je biti uvjetovana zaštitom najboljeg interesa djeteta iz čl. 3. Konvencije o pravima djeteta (dalje u tekstu: KPD).¹⁸

S obzirom na pravnu narav ovrhe osobnih odnosa roditelja i djece Županijski sud u Bjelovaru naglašava: „U konkretnom slučaju određivanja načina održavanja susreta

¹⁴ *Dika*, 2007, 213.

¹⁵ *Žagar*, 2013, 80 i 103.

¹⁶ Usp. čl. 341. u vezi s čl. 353. ObZ-a iz 2003.

¹⁷ Usp. čl. 345., st. 1. u vezi s čl. 353. ObZ-a iz 2003.

¹⁸ Konvencija o pravima djeteta, Sl. l. SFRJ–MU 15/90. Preuzeta u pravni poredak Republike Hrvatske na temelju notifikacije o sukcesiji, NN–MU 12/93 i 20/97.; Obveza zaštite najboljeg interesa djeteta u svim postupcima ovrhe, pa tako i u postupcima prisilnog ostvarenja osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim ne stanuje jasno je proizlazila i iz odredbi ObZ-a iz 2003. (čl. 344. u vezi s čl. 353.).

i druženja djeteta i roditelja ne radi se o spornom odnosu između stranaka, tj. roditelja međusobno, odnosno ne radi se o nenovčanoj tražbini jednog roditelja prema drugome u smislu OZ-a, već je ovdje riječ o pravima i interesima njihova maloljetnog djeteta u vezi s kojim između njih kao roditelja ne postoji sporazum. Dakle, imajući u vidu sve navedeno, pogrešan je zaključak suda prvog stupnja da je u konkretnom slučaju pitanje načina i vremena susreta i druženja predlagatelja s djetetom njegova nenovčana tražbina koju on ima prema protustranci, već je ovdje riječ o specifičnome pravnom odnosu između roditelja i djece, koji je uređen odredbama ObZ-a, i jedine mjere koje se radi zaštite osobnih prava i dobrobiti djece mogu izricati jesu one mjere predviđene tim zakonom, a ne privremene mjere propisane odredbama OZ-a.¹⁹ Iako je navedena odluka sama po sebi jasna, navodimo je zbog prakse općinskih sudova koji su u postupcima ovrhe osobnih odnosa roditelja i djece u pravilu postupali prema odredbama OZ-a, pri čemu je potpuno izostajala primjena načela *lex specialis derogat legi generali*, a na što upućuje i odredba čl. 336. ObZ-a iz 2003. i odredba čl. 346. ObZ-a iz 2015. Da takvo postupanje nije izoliran slučaj u praksi, pokazuje i odluka Županijskog suda u Varaždinu: „Rješenje kojim se određuje odgoda radi ovrhe radi predaje djeteta roditelju s kojim će dijete živjeti sud je dužan temeljiti na Obiteljskom zakonu jer je takvo rješenje poseban slučaj ovrhe radi predaje djeteta roditelju.“²⁰ Iako je u potonjem slučaju riječ o ovrsi radi predaje djeteta, ona se može razmatrati i s aspekta ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa roditelja i djeteta s obzirom na to da je kod ovrhe osobnih odnosa ObZ iz 2003. upućivao na odgovarajuću primjenu odredbi o ovrsi radi predaje djeteta (čl. 353. ObZ-a iz 2003.).

Prema čl. 29., st. 1. OZ-a, ovršna isprava podobna je za ovrhu ako su u njoj naznačeni vjerovnik i dužnik te predmet, vrsta, opseg i vrijeme ispunjenja obveze. U pravnoj teoriji navodi se da ovršna isprava mora biti definirana u subjektivnom, objektivnom i vremenskom smislu.²¹ Ako navedeni kriterij primijenimo na institut ovrhe sudske odluke o ostvarivanju osobnih odnosa roditelja i djece, treba napomenuti neke specifičnosti. Naime, do sada je više puta sudskom praksom naglašeno da odluka mora biti jasna i određena da bi stekla kvalitetu ovršnosti. U skladu s tim, Županijski sud u Varaždinu navodi sljedeće: „Kad odlučuje o susretima i druženju djeteta s roditeljem koji ne živi s djetetom, sud je dužan u izreci navesti određeno vrijeme, dane, kao i mjesto održavanja susreta da bi bila podobna za ovrhu.“²² Stoga su kao neodređene presude bile kvalificirane one u kojima nisu određeni točni dani i mjesto održavanja osobnih odnosa roditelja i djece (npr. izreka da će se osobni odnosi održavati dva puta u tjednu po tri sata). Jednako tako, neodređenom se smatrala i

¹⁹ Županijski sud u Bjelovaru, odluka broj: GŽ-278/09-2 od 26. ožujka 2009.

²⁰ Županijski sud u Varaždinu, odluka broj: GŽ. 1742/06-2 od 8. studenog 2006.; v. i odluku broj: GŽ. 226/05-2 od 7. veljače 2005.

²¹ *Dika*, 2007, 235.

²² Županijski sud u Varaždinu, broj odluke: GŽ. 678/07-2. od 21. kolovoza 2007.

sudska odluka prema kojoj su osobni odnosi bili određeni „bez ograničenja“. „Takva odluka o susretima i druženjima bez ograničenja podrazumijeva stalan sporazum stranaka kao roditelja o vremenu i mjestu njihova održavanja, odnosno daje strankama na potpunu dispoziciju da razrješavaju svoj odnos s maloljetnom kćeri sporazumno. Međutim, takva odluka u smislu čl. 26., st. 1. OZ-a²³ nije podobna za ovrhu.“²⁴ To je zato što specijalne odredbe iz čl. 341. te čl. 343. – 347., a u vezi s čl. 353. ObZ-a iz 2003. nisu davale ovlaštenje sudu da u prijedlogu za ovrhu, odnosno u ovršnom postupku samoinicijativno određuje vrijeme osobnih odnosa s djetetom. Isto vrijedi i prema važećemu zakonskom uređenju (čl. 521. ObZ-a iz 2015.), uz naznaku da male razlike u odnosu prema uređenju iz ObZ-a iz 2003. ipak postoje. Prva razlika sastoji se u tome što je zakonodavac izrijekom istaknuo važnost preciziranja sudskih odluka kao budućih ovršnih isprava u dijelu koji se tiče načina, vremena i troškova ostvarivanja osobnih odnosa roditelja i djece, što smatramo pozitivnim pomakom (čl. 417., st. 2. ObZ-a iz 2015.). Nadalje, razlika je u tome što je zakonodavac u skladu s čl. 522. ObZ-a iz 2015. ovlastio sud da u ovršnom postupku strankama, nakon što ih sasluša na ročištu, predloži da pristupe obiteljskoj medijaciji ili im naloži provedbu stručnog razgovora s djetetom. U tim slučajevima sud je ovlašten posebnom odlukom detaljnije precizirati ostvarivanje osobnih odnosa za vrijeme stručnog razgovora ili obiteljske medijacije. Pretpostavljamo da je time zakonodavac htio dati do znanja da sud u ovršnom postupku ne smije zadirati u ovršnu ispravu, nego samo detaljnije precizirati ostvarivanje osobnih odnosa iz ovršne isprave, i to samo za trajanja stručnog razgovora ili obiteljske medijacije.

Složili bismo se s prethodno citiranim stajalištem Županijskog suda u Varaždinu jer u praksi postoji mogućnost da nedovoljno određena sudska odluka postane pravomoćna i ovršna isprava ako je nitko od stranaka ne pobija u žalbenom postupku. Iako takva odluka proizvodi pravne učinke, problem je u tome što se na temelju nje ne mogu postići stvarne promjene ako jedan od roditelja po njoj ne postupa jer se u prijedlogu za ovrhu ne može specificirati vrijeme ostvarivanja osobnih odnosa te, u skladu s tim, s uspjehom odrediti i provesti ovrhu. Stoga je jedino rješenje u takvu slučaju bilo pokretanje novog postupka na temelju čl. 102. ObZ-a iz 2003. s ciljem donošenja nove te stavljanja izvan snage dosadašnje ovršne isprave, a to je predviđeno i prema važećemu zakonskom uređenju (čl. 107., st. 2. te čl. 408. – 410. ObZ-a iz 2015.). Pokretanje navedenog postupka bilo bi suvišno da je izreka odluke donesene u inicijalnom postupku bila određena i jasna, tj. podobna za ovrhu. Jednako tako, u potonjem slučaju kad su osobni odnosi roditelja i djece određeni „bez ograničenja“, narav takve odluke stavlja prevelik naglasak na dispoziciju roditelja, dok su obiteljskopravne

²³ U konkretnom slučaju sud se poziva na odredbu čl. 26., st. 1. staroga Ovršnog zakona (NN 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 151/04), no identična odredba postoji i u čl. 29. važećega Ovršnog zakona.

²⁴ Županijski sud u Varaždinu, broj odluke: GŽ. 2635/12-2. od 8. lipnja 2012.

procesne norme pretežno prisilna karaktera da bi se osigurala zaštita obiteljskih prava.²⁵ Zbog problema proizišlih iz navedene sudske prakse ponovno navodimo da je zakonodavac reagirao te je u čl. 417., st. 2. ObZ-a iz 2015. unesena odredba prema kojoj sudska odluka kao buduća ovršna isprava mora sadržavati detaljne podatke o načinu, vremenu i troškovima ostvarivanja osobnih odnosa roditelja i djece te se tako otklanja mogućnost njezine neodređenosti, tj. nepodobnosti za ovrhu.

4. PROBLEMATIKA U POSTUPCIMA OVRHE RADI OSTVARIVANJA OSOBNIH ODNOSA RODITELJA I DJECE

Kad je u pitanju oduzimanje djeteta kao sredstvo ovrhe odluke o održavanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem s kojim ne stanuje, što je bilo navedeno u čl. 345. ObZ-a iz 2003., treba primijetiti da u OZ-u ne postoje posebne odredbe koje bi ga izravno regulirale. Jedino je čl. 48. OZ-a regulirano da ovrhu provodi sudski ovršitelj koji je ovlašten udaljiti osobu koja ometa provedbu ovrhe, dok prema okolnostima slučaja on može zatražiti i policijsku pomoć. „Na navedeni način, odnosno uredovanjem sudskog ovršitelja uz asistenciju policijskih službenika i u pravilu uz stručnu pomoć djelatnika CZSS-a, u praksi se najčešće i provodi oduzimanje djeteta.“²⁶ Problemi su se najčešće javljali kad se koji od sudionika u tom postupku protivio ovrši, bilo roditelj, bilo dijete, bilo treća osoba kod koje se dijete nalazilo. Naime, ni u Zakonu o policijskim poslovima i ovlastima²⁷ ni u Pravilniku o načinu postupanja policijskih službenika²⁸ nije regulirano kako bi policijski službenici trebali reagirati u toj situaciji, stoga su se u praksi često držali pasivno da se ne bi izložili riziku prekoračenja sredstava prisile.²⁹ Navedeno je bilo samo jedan od uzroka nedjelotvornosti u provedbi ovrhe u obiteljskim predmetima, s time da je zakonodavac u vezi s tim pitanjem ipak nastojao učiniti pozitivan pomak donošenjem Pravilnika o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta.³⁰

Nadalje, OZ-om je propisano da će se ovrha obustaviti ako je postala nemoguća ili se iz drugih razloga ne može provesti (čl. 72., st. 2. OZ-a). Ako se pokušala obaviti prisilna predaja djeteta, ali se dijete tomu protivilo te se ovrha nije mogla provesti, ona se može obustaviti prema općim odredbama OZ-a. Međutim, u ObZ-u iz 2003.

²⁵ *Triva; Dika*, 2004, 757.

²⁶ *Stokić*, 2013, 12.

²⁷ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima NN 76/09, 92/14.

²⁸ Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika NN 89/10.

²⁹ *Stokić*, 2013, 11-12.

³⁰ Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta NN 48/16.

nije postojala odredba o obustavi ovrhe jer je ovrhovoditelj mogao zahtijevati da se odredi drugo sredstvo ovrhe ako se svrha ovrhe nije postigla prvotno određenim sredstvom. Stoga se moglo govoriti o potencijalnoj koliziji odredbi čl. 72., st. 2. OZ-a i čl. 345., st. 3. ObZ-a iz 2003.

Jednako tako, u čl. 345., st. 3. ObZ-a iz 2003. nigdje nije bilo navedeno koliko je puta sud mogao donijeti rješenje o ovrsi određujući neko od zakonom propisanih sredstava ovrhe, što nije određeno ni u važećemu zakonskom uređenju (čl. 514., st. 3. te čl. 523. ObZ-a iz 2015.). Samim time što se jedanput ili više puta, jednim sredstvom ili s više sredstava, pokušala provesti ovrha, ne može se kategorički tvrditi da su ispunjene pretpostavke za obustavu ovrhe iz OZ-a. Problem u praksi bila je i činjenica što su u primjeni bila dva različita zakona, OZ i ObZ iz 2003., koji međusobno nisu bili najbolje usklađeni. U skladu s tim, primjenom jednog, odnosno drugog zakona dolazilo se do različitih rješenja u praksi.

Odredbe ObZ-a iz 2015. u tom smislu ne donose rješenje, nego jednostavno izostavljaju predaju djeteta kao sredstvo ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s drugim roditeljem (čl. 523. ObZ-a iz 2015.). Ne možemo se oteti dojmu da su zanemareni prijedlozi struke i da je propuštena prigoda za poboljšanjem navedenih sredstava ovrhe te je odabran lakši put njegovim jednostavnim ukidanjem. Stokić je tako predlagao obvezno sudjelovanje centra za socijalnu skrb prije početka prisilne predaje djeteta tako da pokuša ishoditi dobrovoljnu predaju, zatim da izradi stručno mišljenje o primjerenosti sredstva ovrhe kao i da sudjeluje u cijelom postupku prisilne predaje uz obavještanje pravobranitelja za djecu o započetom postupku.³¹ Naposljetku, možda bi bolje rješenje umjesto izbacivanja sredstva prisilne predaje bilo uvođenje gradacije u tekstu zakona između postojećih sredstava ovrhe. Navedeno rješenje bilo bi u skladu s preporukom pravobranitelja za djecu u kojoj se, uz intenzivnoga savjetodavnog i psihosocijalnog rada s djetetom i članovima njegove obitelji, predlaže primarno korištenje alternativnim metodama poput izricanja novčanih ili zatvorskih kazni protiv onih osoba koje protivno nalogu suda odbijaju predati dijete ili poduzimaju radnje s ciljem onemogućivanja provođenja sudske odluke.³² Dakle, tek u iznimnim slučajevima uporaba prisilnog oduzimanja i predaje djeteta kao sredstva ovrhe smatrala bi se opravdanom. Jednako tako, Šeparović predlaže obvezno uvođenje psihosocijalnog tretmana kad samo dijete odbija osobne odnose s roditeljem koji ima odgovarajuću ovršnu ispravu.³³ Ako bi se takvim tretmanom utvrđivali uzroci djetetova odbijanja, time država, ne samo što bi preuzela aktivniju

³¹ Stokić, 2013, 11-12.

³² Preporuka za unapređenje zaštite djece u postupcima ovrhe, dostupno na: http://www.dijete.hr/websites/dijete.hr/attachments/075_Preporuke%20za%20unapređenje%20zastite%20odjece%20u%20postupcima%20ovrhe.pdf (20.10. 2016).

³³ Šeparović, 2014, 223.

ulogu u navedenim postupcima, nego bi spriječila daljnje povrede pozitivnih obveza iz čl. 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje u tekstu: Europska konvencija³⁴) o kojima više *infra*.

Prema ObZ-u iz 2003., sredstva ovrhenisu bila stupnjavana, tj. nije bilo određeno da se, primjerice, sredstvo prisilnog oduzimanja djeteta primjenjuje nakon neuspješnosti drugih sredstava, ali je u sudskoj praksi takva gradacija ipak bila uspostavljena: „Trebalo reći da se svrha ovrhe određena izricanjem novčanih kazni ne može ostvariti tek ako dijete ne bude predano roditelju (ovrhovoditelju) s kojim treba živjeti ni nakon provedbe (zamjenom u zatvorsku kaznu) barem jedne pravomoćno izrečene kazne pa u tom slučaju sud može odrediti ovrhu drugim sredstvom – oduzimanjem djeteta.“³⁵

Nakon osvrta na sredstva ovrhe pozornost treba posvetiti i drugomu važnom aspektu čl. 345. ObZ-a iz 2003. kojim je bilo propisano da sredstva ovrhe sud određuje nakon što ocijeni „sve okolnosti slučaja“. U odluci Županijskog suda u Varaždinu naglašena je potreba proučavanja svih odlučnih okolnosti konkretnog slučaja te je pogrešnom ocijenjena odluka prvostupanjskog suda koja je donesena „na temelju proturječnih navoda, a bez analize ocjene dokaza koje je provodio tijekom postupka“.³⁶ Iako je možda namjera zakonodavca bila naglasiti važnost predmeta o kojima se odlučuje, ne propisujući koje su to okolnosti i kako bi se u ovršnom postupku trebale ispitati, navedena konstrukcija postala je česta osnova za podnošenje žalbe u odnosu na doneseno rješenje o ovrši. Ocjenjivanje svih okolnosti slučaja posebno je teško ostvarivo s obzirom na to da u ovršnom postupku sud u pravilu odlučuje o prijedlogu za ovrhu prije nego što je ovršeniku omogućeno da se o tom prijedlogu izjasni.³⁷ Nastavno na navedeni problem, na Općinskom sudu u Splitu bila se razvila praksa da se prije donošenja rješenja o ovrši održi ročište na kojem se nastoje riješiti nesuglasice između stranaka te posebno ročište za provjeru ponašaju li se stranke u skladu s postignutim dogovorom, što je u praksi često dovodilo do povlačenja prijedloga za ovrhu. Alternativno tomu, sudac bi u slučaju prijedloga ovrhe mogao pozvati ovršenika na očitovanje te na taj način ocijeniti sve okolnosti slučaja.³⁸ Navedeno rješenje, prema kojem bi se prije donošenja rješenja o ovrši održalo ročište s ciljem saslušanja stranaka da bi se utvrdile činjenice i procijenile okolnosti konkretnog slučaja te na kojem bi se omogućilo djetetu da izrazi svoje mišljenje, prihvaćeno je u ObZ-u iz 2015. (čl. 522.). Tako je zakonodavac uveo „dašak“ kontradiktornosti u postupak određivanja

³⁴ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN-MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.

³⁵ Županijski sud u Bjelovaru, odluka broj: GŽ-3314/11-3 od 2. siječnja 2012.

³⁶ Županijski sud u Varaždinu, odluka broj: GŽ. 226/05-2 od 7. veljače 2005.

³⁷ *Dika*, 2003, 193.

³⁸ *Žagar*, 2013, 81 i 93.

ovrhe u obiteljskim stvarima s ciljem da sud ocijeni okolnosti zbog kojih stranke ne poštuju ovršnu ispravu, a u konačnici su i dovele do potrebe za vođenjem ovršnog postupka.

Sama žalba na rješenje o ovrsi nije zadržavala provedbu ovrhe (čl. 338. ObZ-a iz 2003., čl. 11., st. 4. OZ-a), a rješenje je sadržano i u važećem ObZ-u iz 2015. (čl. 511.), ali s političkopravnog aspekta ipak je dovodila u pitanje opstojnost samog rješenja o ovrsi. Smisao ovrhe prisilno je ostvarenje tražbine u slučajevima kad je izostalo dobrovoljno ispunjenje. Čini nam se da u hrvatskome pravnom sustavu dolazi do izražaja problem pravne nekulture jer se nepridržavanje ovršnih odluka shvaća odviše olako i pod dojmom smo da takvo postupanje prolazi bez ozbiljnijih posljedica. U prilog našem mišljenju ide odluka Županijskog suda u Varaždinu koji je u slučaju nepridržavanja odluke o osobnim odnosima djeteta s roditeljem s kojim ne stanuje prednost dao ovršnoj ispravi, a ne činjeničnom stanju koje je suprotno navedenoj ispravi suda: „Ovaj sud smatra da je u predmetnom postupku potrebno, prije svega, poći od obveze ovršenika pridržavanja ovršne isprave prema kojoj je određeno da maloljetne kćeri žive s ovrhovoditeljicom do eventualno drugačije odluke suda, dok je dosadašnja logika suda prema stanju predmeta bila drugačija jer je prvostupanjski sud prioritet dao činjenici da se sada maloljetne kćeri nalaze kod ovršenika, a da pritom nije raspravio u dovoljnoj mjeri razloge za takvo stanje stvari, koje je međutim protivno ovršnoj ispravi, pri čemu je na sudu i da ovršenika spriječi da mu nepoštivanje ovršne isprave služi za ishođenje drugačije odluke suda.“³⁹ Slično stajalište zauzeo je i USRH u predmetu U-III/1164/2014 potvrđujući navode Županijskog suda u Splitu prema kojima: „Ako je ovršna isprava podobna za ovrhu u smislu određenosti u naznaci vjerovnika, dužnika i obveze, sve dok potvrde pravomoćnosti i ovršnosti nisu pravomoćno ukinute, ovršni sud dužan je postupati u određivanju i provođenju ovrhe.“⁴⁰ Smatramo da se time ponovno naglašava ono što bi trebalo biti uobičajeno – inzistiranje na poštivanju i provođenju ovršne isprave te da se od nje ne može odstupiti proizvoljnim ponašanjem ovršenika ili pak tvrdnjama o najboljem interesu djeteta. Naime, upravo je sud u postupku koji je prethodio donošenju sada ovršne isprave (npr. u postupku razvoda braka, u postupku uređenja pravnih posljedica prestanka izvanbračne zajednice roditelja te u drugim postupcima podloga kojih je spor o roditeljskoj skrbi – vidi čl. 408. ObZ-a iz 2015.) trebao odlučiti u skladu s najboljim inte-

³⁹ Sud je zauzeo stajalište da dugotrajno protupravno zadržavanje maloljetne djece nakon jednog od osobnih odnosa ne može biti temelj za donošenje drugačije odluke suda o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati. „Ako se ovršenik ne pridržava ovršne isprave prema kojoj je utvrđeno da maloljetne kćeri žive s ovrhovoditeljicom, sud nije ovlašten dati prioritet činjenici da se maloljetne kćeri nalaze sada kod ovršenika, nego je dužan raspraviti iz kojeg razloga ovršenik postupa protivno ovršnoj ispravi te spriječiti ovršenika da mu nepoštivanje ovršne isprave služi za ishođenje drugačije odluke suda.“ Županijski sud u Varaždinu, odluka broj: GŽ. 2720/11-3 od 6. svibnja 2011.

⁴⁰ USRH, odluka broj: U-III/1164/2014 od 5. ožujka 2015.

resom djeteta (u skladu s čl. 2. ObZ-a iz 2003. ili čl. 5. ObZ-a iz 2015.), pa se postavlja pitanje nije li nepoštivanje takve odluke, sada ovršne isprave, povreda načela zaštite najboljeg interesa djeteta. Uostalom, u slučaju promijenjenih okolnosti uvijek se u skladu s čl. 102. ObZ-a iz 2003. mogla ishoditi nova odluka i ovršno rješenje, a tu mogućnost predviđa i postojeće zakonsko uređenje (v. čl. 408. – 410. ObZ-a iz 2015.).

Dodatno, u vezi s čl. 102. ObZ-a iz 2003., odnosno s čl. 408. – 410. ObZ-a iz 2015., postoji praksa hrvatskih sudova koju smatramo suprotnom svrsi postupka ovrhe, a potencijalno i čl. 8. Europske konvencije. Naime, u slučaju da je roditelj koji ne stanuje s djetetom pokrenuo postupak za ovrhu osobnih odnosa, a drugi roditelj s kojim dijete stanuje pokrenuo postupak za promjenu sudske odluke kojom je, između ostalih, uređeno pitanje osobnih odnosa roditelja i djece, sud pred kojim se vodi ovršni postupak u pravilu bi zbog pokretanja potonjeg postupka donosio rješenje o odgodi ovrhe. Faktično, na taj bi način roditelj s kojim dijete stanuje mogao zlorabiti svoje pravo te onemogućivati da drugi roditelj duži period ostvaruje pravo na osobne odnose sa svojim djetetom, čime bi se ugrozilo njegovo pravo na poštivanje obiteljskog života. Naime, da su se osobni odnosi s djetetom odvijali kako je bilo određeno ovršnom ispravom, taj roditelj ne bi ni pokrenuo postupak ovrhe. Time je ujedno i dijete izloženo mogućemu dugotrajnom negativnom utjecaju roditelja s kojim stanuje, što u konačnici može dovesti do odbijanja djeteta da se ostvare osobni odnosi jednom kad do pokušaja provedbe ovrhe dođe.

Ovdje valja napomenuti da ObZ iz 2003. i ObZ iz 2015., kao *lex specialis* u odnosu na OZ, postavljaju daljnju, strožu pretpostavku za odgodu ovrhe, a ta je da do odgode ovrhe u ovim postupcima može doći samo ako se time bitno ne ugrožavaju osobni i drugi interesi djece (čl. 339. ObZ-a iz 2003. i čl. 524., st. 2. ObZ-a iz 2015.).⁴¹ Interpretacija odredbe čl. 339. ObZ-a iz 2003. ne smije biti da je dostatno da jedan od roditelja na temelju čl. 102. ObZ-a iz 2003. pokrene postupak izmjene sudske odluke koja je ovršna isprava i da su se već samim time ispunile pretpostavke za odgodu ovrhe jer se time ugrožava ne samo pravo roditelja s kojim dijete ne stanuje da ostvaruje osobne odnose s djetetom nego i pravo djeteta na osobne odnose s tim roditeljem. Dakle, takvom interpretacijom sud bi posredno doveo u pitanje i roditeljevo i djetetovo pravo na poštivanje obiteljskog života koje je zajamčeno ne samo čl. 8. Europske konvencije nego i čl. 35. Ustava RH jer „... uzajamno druženje roditelja i djece temeljni je element obiteljskoga života“, što je ESLJP svojim odlukama potvrdio primjerice u predmetima *X protiv Hrvatske*, *Maire protiv Portugala* te *Blaga protiv Rumunjske*.⁴² Na-

⁴¹ Alinčić; Bakarić Abramović; Belajec; Dika; Hrabar; Hrvatini; Jakovac-Lozić; Korać Graovac, 2013, 458.

⁴² V. odluke ESLJP-a u predmetima *X protiv Hrvatske*, zahtjev br. 11223/04, presuda od 17. srpnja 2008., par 36.; *Maire protiv Portugala*, zahtjev br. 48206/99, odluka od 26. lipnja 2003., par. 68.; *Blaga protiv Rumunjske*, zahtjev br. 54443/10, presuda od 1. srpnja 2014., par. 64. O djetetovom pravu na obiteljski život više u Alinčić; Hrabar; Jakovac-Lozić; Korać Graovac, 2007, 246.

žalost, upravo je zakonodavac u novome zakonskom uređenju zauzeo stajalište prema kojem je pokretanje postupka za izmjenu odluke koja je ovršna isprava dostatan razlog za donošenje rješenja kojim se ovrha odgađa (čl. 524. ObZ-a iz 2015.).

Odviše laka primjena instituta odgode ovrhe potencijalno je suprotna načelu učinkovite zaštite prava koju je ustanovio ESLJP. Valja podsjetiti da i sama teorijska podloga instituta odgode ovrhe navodi da je njezina svrha otklanjanje teških i katkad nepopravljivih posljedica za onoga koji odgodu predlaže.⁴³ S obzirom na to da za roditelja koji predlaže promjenu odluke o osobnim odnosima ne možemo presumirati da postoje teške i nepopravljive posljedice provedbe ovrhe, smatramo da se institut odgode ovrhe primjenjuje odviše olako i bez razmatranja mogućih dugotrajnih posljedica za drugog roditelja čije se pravo na osobne odnose s djetetom ne ostvaruje tijekom vremena u kojem je provedba ovrhe odgođena, a da je taj isti roditelj podnositelj prijedloga za ovrhu koji se temelji na ovršnoj ispravi podobnoj za ovrhu. Ne treba zaboraviti da je ESLJP u predmetu *Gluhaković protiv Hrvatske* upozorio na opasnost protoka vremena u statusnim predmetima jer „... može imati nepopravljive posljedice za odnose između djeteta i roditelja koji ne živi s djetetom.“⁴⁴ Zbog svega navedenog smatramo lošim što se uobičajilo suviše lako primjenjivati institut odgode ovrhe i što je takva mogućnost unesena u legislativu. Tako se u odredbi čl. 524. ObZ-a iz 2015. navodi da sud može odgoditi ovrhu ili ograničiti mjere ovrhe kad je u tijeku odlučivanje u povodu žalbe protiv prvostupanjske odluke, kad je u tijeku postupak izmjene odluke ili kad se djetetu nalaže stručni razgovor ili se provodi obiteljska medijacija. Drugim stavkom navedenog članka zadržana je dodatna pretpostavka za odgodu ovrhe, samo ako se time bitno ne ugrožavaju osobni i drugi važni interesi djece. Zbog dosadašnje prakse sumnjamo u dosljednu primjenu navedene dodatne pretpostavke, a samim time i u uspješnu prevenciju suviše lakoga donošenja rješenja o odgodi ovrhe u slučajevima kad je pokrenut postupak za izmjenu sudske odluke koja je ovršna isprava.

U prethodnim dijelovima rada dotaknuli smo se dvaju različitih problema – neprovođenja ovrhe i odgode ovrhe – koji imaju istu posljedicu, a to je dugotrajnost postupka ovrhe. U vezi s dugotrajnošću postupka ovrhe USRH je, za sada, jedanput promijenio svoje stajalište tako da prvotno nije pružao zaštitu zbog neprovođenja ovrhe u razumnom roku⁴⁵, što je poslije promijenio u odluci posl. br. U-III A-1128/2004. od 2. veljače 2005. usvajajući ustavnu tužbu podnositelja uz dodjelu naknade štete i

⁴³ *Triva; Dika*, 2004, 386.

⁴⁴ V. odluku ESLJP-a u predmetu *Gluhaković protiv Hrvatske*, zahtjev br. 21188/09, presuda od 12. travnja 2011., par. 59.

⁴⁵ USRH, odluka posl. br. U-III A-781/2003 od 14. svibnja 2004.: „Imajući u vidu navedene odredbe Ustavnog zakona te činjenicu da ustavna tužba nije podnijeta zbog nedonošenja akta u razumnom roku, nego zbog neprovođenja ovrhe, ocjena je Ustavnog suda da u povodu predmetne ustavne tužbe ne postoje pretpostavke za postupanje Ustavnog suda u smislu čl. 63. Ustavnog zakona.“

nalog nadležnom sudu da dovrši ovršni postupak u roku od šest mjeseci od donošenja predmetne odluke. Time je USRH, s jedne strane, omogućio ustavnosudsku zaštitu iz čl. 35. Ustava jer neprovođenjem ovrhe u obiteljskim predmetima (npr. radi predaje djeteta ili radi ostvarivanja osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim dijete ne stanuje) može doći do povrede prava na zaštitu i poštivanje obiteljskog života, dok je, s druge strane, nametnuo još jednu instanciju koju podnositelj mora proći da bi iscrpio pravni put pred domaćim sudskim tijelima. USRH u potonjoj odluci navodi: „U predmetima u kojima se radi o provođenju ovrhe odluka iz područja obiteljskog prava Sud je u više navrata utvrdio da je odlučno to jesu li domaće vlasti poduzele sve nužne korake da, u onoj mjeri u kojoj se to razumno može tražiti u posebnim okolnostima svakog predmeta, olakšaju njihovu provedbu. Pri ispitivanju je li neprovođenje sudske odluke nepoštivanje obiteljskog života podnositelja, Sud mora postaviti pošten razmjer između interesa svih uključenih osoba i općeg interesa za osiguranjem vladavine prava.“ Radi naglašavanja zahtjeva za brzim postupanjem i odlučivanjem u postupcima o osobnim odnosima roditelja i djece, USRH u drugoj odluci navodi sljedeće: „Ustavni sud ocijenio je da je sporost u postupcima vezanim uz zaštitu djeteta, kao što su postupci o susretima i druženju djeteta s roditeljem, a koji se okončavaju odlukama nadležnih tijela negativnim za interese bioloških roditelja, suprotna postupovnim zahtjevima koji proizlaze iz čl. 35. Ustava i čl. 8. EKZLJP-a. U situaciji kad sporost nadležnih tijela pri odlučivanju u takvim predmetima na kraju dovede do odluke da susreti i druženja roditelja s djetetom više nisu u njegovu najboljem interesu, ta sporost nadležnih tijela može dovesti do povrede čl. 35. Ustava i čl. 8. EKZLJP-a.“⁴⁶ Navedenim odlukama USRH potvrđuje naše stajalište prema kojem dugotrajnost postupka u obiteljskim stvarima, pa tako i postupka ovrhe te protek vremena mogu dovesti do *de facto* odlučivanja o predmetu postupka, a u konačnici i do povrede pozitivnih obveza države koje proizlaze iz čl. 8. EKZLJP-a kojima se jamči pravo na poštivanje obiteljskog života svake osobe pod jurisdikcijom ESLJP-a.⁴⁷

Sve probleme povezane s ovrhom osobnih odnosa roditelja i djece Rešetar sumarno podvodi u tri kategorije te navodi: „... analizom postupaka ovrhe izdvojeni razlozi koji utječu na njezinu neefikasnost među kojima se posebno ističu: a) objektivni razlozi procesnopravne naravi – primjena općih odredbi Ovršnog zakona i nedostatak posebnoga obiteljskopravnog uređenja postupka ovrhe u susretima i druženju, b) objektivni razlog materijalnopravne prirode – neograničena sloboda preseljenja roditelja s kojim dijete živi te c) razlog subjektivne naravi – djetetovo odbijanje susreta i druženja“.⁴⁸ S time se slaže i Stokić koji naglašava da „uspješna provedba ovrhe radi

⁴⁶ Odluka USRH posl. br. U-III-1902/2008, presuda od 20. svibnja 2009. Podrobnija analiza citirane odluke USRH dostupna je u Šeparović, 2014, 133.

⁴⁷ Općenito o primjeni načela žurnosti u obiteljskim predmetima više u Šimović, Majstorović, 2017, 1-9.

⁴⁸ Rešetar, 2008, 340.

predaje djeteta zahtijeva specifičan pristup, temeljitu pripremu, poduzimanje svih dostupnih radnji radi izbjegavanja prisilnog postupanja, čvrstu uključenost centara za socijalnu skrb te općenitu međuresornu suradnju⁴⁹.

Jedna je od mogućnosti unapređenja uređenja instituta osobnih odnosa roditelja i djece širenje mogućnosti alternativnog rješavanja sporova. Prema uređenju propisanom u ObZ-u iz 2003., postupak posredovanja provodi se pri razvodu braka s glavnim ciljem uređenja pravnih odnosa nakon razvoda braka, a manje radi ponovnog pomirenja bračnih drugova (čl. 44. ObZ-a iz 2003.). ObZ iz 2015. s tim u vezi uređuje postupak obveznog savjetovanja te postupak obiteljske medijacije kao postupke u kojima se nastoji strankama pomoći u prvome redu oblikovati sporazumno rješenje spora, ponajprije plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.⁵⁰

Prema istraživanju koje je provela Rešetar, samo je osam do deset posto predmeta u vezi s osobnim odnosom roditelja i djece sporno⁵¹ te bi se upravo u tim predmetima trebala pružiti jača potpora u smislu njihova rješavanja postupcima medijacije. Od uvođenja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ObZ-om iz 2015. bit će zanimljivo vidjeti u kojem će postotku sud samo odobravati navedeni plan, a u kojem će postotku donositi samostalnu odluku o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem. Kanadska sociološkoppravna istraživanja pokazuju da je za djecu najbolje kad zadržavaju rutinske roditeljske odnose koji su već do tada uspostavljeni te da se na taj način razina sukoba između roditelja s vremenom smanjuje, dok se u slučaju različitih ograničenja razina sukoba povećava. Takvi odnosi najčešće su u skladu i sa samom željom djeteta.⁵² Slično stajalište zauzimaju i američki autori napominjući da se roditeljsko pravo na osobne odnose lako oduzima u postupcima razvoda, lakše nego bilo koje drugo pravo, a upravo ono zahtijeva veći nadzor i stroga načela.⁵³ Kao jedna od poteškoća navodi se: „Sud, centri i vještaci često nemaju povratnu informaciju o kvaliteti svojeg rada i posljedicama njihova mišljenja i utjecaja odluka na sudbinu djece i njihovih obitelji i uglavnom ne prate poštuju li se njihove preporuke, zbog čega teško mogu poboljšati kvalitetu vlastitog rada.“⁵⁴ U vezi s tim trebao bi se razviti i sustav povratnih informacija kojima bi se mogao unaprijediti rad navedenih institucija.

Prema uzoru iz engleskog sustava, u ObZ iz 2015. implementirane su posebne dužnosti suda da u obrazloženje odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem unese pisano upozorenje roditeljima o pravnim posljedicama njezina nepo-

⁴⁹ Stokić, 2013, 12.

⁵⁰ Čl. 321. i čl. 331. ObZ-a iz 2015.

⁵¹ Rešetar, 2008, 311.

⁵² Kurk, 2008, 6.

⁵³ Hubin, 1999, 124.

⁵⁴ Drakulić, 2011.

štivanja te je predviđena mogućnost izricanja novčane, zatvorske kazne i promjene odluke s kojim će roditeljem dijete stanovati (čl. 417., st. 3. ObZ-a iz 2015.). Dodatno, odredbama čl. 418. ObZ-a iz 2015. predviđene su mjere kojima se osigurava provedba odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem pa je tako sud ovlašten odrediti osobu koja će pomagati pri provedbi odluke kao i odrediti obvezu da roditelj s kojim dijete stanuje položi jamstvo u novcu, pri čemu sud posebno vodi računa o prijašnjem ponašanju roditelja s kojim dijete stanuje. Tko bi trebala biti osoba koja će moći efektivno pomoći pri provedbi odluke, nije precizirano. Naposljetku, novinu nalazimo i u čl. 419. ObZ-a iz 2015. koji propisuje niz mjera kojima se osigurava povratak djeteta, odnosno nastoji spriječiti da roditelj koji ima pravo ostvarivati osobne odnose s djetetom protupravno odvede dijete, primjerice, predaja putovnice roditelja, polaganje jamstva u novcu, redovito javljanje centru za socijalnu skrb s djetetom, točno određeno mjesto gdje se osobni odnosi ostvaruju i zabrana odlaska djeteta iz države u kojoj se osobni odnosi trebaju ostvarivati uz određenje registracije zabrane u državnome ili prekograničnome informacijskom sustavu. Navedenim mjerama nastojalo se odgovoriti na stvarne poteškoće i zloporabe prava na osobne odnose, ali treba vidjeti koliko će se navedene mjere primjenjivati. Teško je zamisliti da će sud od roditelja tražiti da pri svakome osobnom odnosu dostavi svoju putovnicu. U engleskom je sustavu, osim navedenog, istom odlukom moguće izreći i nalog roditeljima da pohađaju edukaciju, savjetovanja ili potraže stručnu pomoć radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom. Također, kao jedna od novina u europskim sustavima, pa tako i u hrvatskom (čl. 126. ObZ-a iz 2015.), javlja se sustav neimovinske štete u slučaju povrede prava na osobne odnose, tj. povrede obiteljskog života.⁵⁵ Tako se nastojalo sankcionirati često otežavanje ili onemogućivanje osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim ne stanuje, naravno uz prethodnu napomenu o toj mogućnosti u samoj odluci. Smatramo da navedena rješenja pružaju cjelovitiji pristup zaštite osobnih odnosa odvojenog roditelja s djetetom, osobito stoga što pružaju i tako nužnu psihološku pomoć.

5. POSEBAN OSVRT NA RELEVANTNE ODLUKE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Poglavlje rada koje smo posvetili analizi prakse ESLJP-a počinjemo predmetima koji su polazište za ostvarenje zaštite prava na poštivanje obiteljskog života koje je zajamčeno odredbom čl. 8. Europske konvencije te glasi: „1. Svatko ima pravo na poštivanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja. 2. Javna vlast neće se miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je to u demokratskom društvu nužno zbog interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira ili gospo-

⁵⁵ Rešetar, 2008, 334.

darske dobrobiti zemlje te zbog sprečavanja nereda ili zločina, zbog zaštite zdravlja ili morala ili zbog zaštite prava i sloboda drugih.“ Zaštita navedenog prava na obiteljski život zajamčena je i odredbom čl. 35. Ustava RH, prema kojoj: „Svakomu se jamči poštovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.“ Koliko je značenje navedenog prava te koji je pravilan način njegove zaštite u praksi, pokazuje USRH koji pod utjecajem judikature ESLJP-a svojim odlukama usmjerava sudove i druga nadležna tijela na odgovarajuću primjenu načela razmjernosti pri ocjeni opravdanosti miješanja u pravo na poštivanje obiteljskog života pojedinca.⁵⁶

Nastavljamo s analizom presuda usko povezanih s institutom osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim ne stanuje, gledajući kroz prizmu zaštite prava na poštivanje obiteljskog života. Posebna se pozornost posvećuje predmetima u kojima je ESLJP zaključio da je došlo do povrede navedenog prava. Pritom naglašavamo da je u postupcima ovrhe osobnih odnosa roditelja s djetetom s kojim ne stanuje moguća ne samo povreda prethodno citiranog čl. 8. Europske konvencije nego je moguća i povreda čl. 6., st. 1. Europske konvencije čiji mjerodavni dijelovi glase: “Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi... svatko ima pravo... da sud... u razumnom roku ispita njegov slučaj“, stoga ćemo u analiziranim predmetima uputiti na citirani članak Europske konvencije u vezi s kojim je ESLJP utvrdio povredu.

5.1. Širok opseg zaštite obiteljskog života

U predmetu *W. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, iako je bila riječ o slučaju oduzimanja djeteta i stavljanja pod javnu skrb, ESLJP je iznio mišljenje koje je primjenjivo i na institut osobnih odnosa roditelja i djece. Važna je konstatacija da uživanje međusobnoga društva između roditelja i djeteta čini temeljni element obiteljskog života, što je ESLJP potvrdio u nekoliko odluka donesenih u recentnijim predmetima poput *X protiv Hrvatske*, *Maire protiv Portugala* te *Blaga protiv Rumunjske*.⁵⁷ Nadalje, u

⁵⁶ Tako, primjerice, USRH u odluci posl. br. U-III-2182/2014 od 17. lipnja 2014. ističe potrebu provedbe testa opravdanosti miješanja u pravo na poštivanje obiteljskog života podnositelja ustavne tužbe te navodi: „Ustavni sud smatra kako je predmet ovoga ustavnosudskog postupka iznimno složen i osjetljiv s aspekta prava na poštivanje obiteljskog života podnositelja... Ustavni sud ocjenjuje da su sudovi, s obzirom na navedeno (...) morali provesti test opravdanosti miješanja u pravo podnositelja na poštivanje njihova obiteljskog života. U tom su smislu morali utvrditi: je li sporno miješanje u obiteljski život u skladu sa zakonom, ima li predmetna mjera obiteljskopravne zaštite legitimni cilj te je li ona nužna u demokratskom društvu. Međutim, unatoč tomu, Općinski sud u Zaprešiću nije prije donošenja osporenoga prvostupanjskog rješenja proveo nikakav dokazni postupak iako su navodi stranaka u smislu činjeničnog stanja bili proturječni.“

⁵⁷ Odluka ESLJP-a u predmetu *W. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtjev br. 9749/82, presuda od 8. srpnja 1987., detaljnije u *Batistić Kos* 2012, str. 250.; v. odluke ESLJP-a u predmetima *X protiv Hrvatske*, par 36.; *Maire protiv Portugala*, par. 68.; *Blaga protiv Rumunjske*, par. 64.

predmetu *Mikulić protiv Hrvatske* ESLJP je odredio opseg pojma obiteljskog života navodeći da taj pojam „nije isključivo ograničen na odnose koji se temelje na braku, već može obuhvatiti i druge *de facto* ‘obiteljske veze’ kad je u dovoljnoj mjeri prisutna stalnost“.⁵⁸ Naglasak je na stabilnom odnosu, dostatnoj čvrstoći odnosa ili pak bliskoj osobnoj vezi.⁵⁹ Obiteljski život uspostavljen između roditelja koji su u braku i njihove djece ima tako snažnu vezu da je, u pravilu, kasniji događaji ne mogu uništiti.⁶⁰ Praktično to znači da jednom kad je obiteljski život uspostavljen, on se treba nastaviti čak i ako veza između roditelja prestane. Stoga „kad je obiteljska veza s djetetom uspostavljena, država se mora ponašati na način koji omogućuje da se takva veza razvija“.⁶¹ U novijem predmetu *Nazarenko protiv Rusije* ESLJP je pružio zaštitu obiteljskog života podnositelju zahtjeva koji se brinuo za dijete koje je bilo rođeno za vrijeme braka s djetetovom majkom te je s njim uspostavio emocionalni odnos misleći da mu je biološki otac iako mu je poslije očinstvo osporila bivša supruga, ujedno i djetetova majka.⁶² ESLJP je pritom naglasio da je potrebno u svakome pojedinačnom slučaju ispitati je li u najboljem interesu djeteta zadržati kontakt s osobom koja se brinula za njega.⁶³ U skladu je s navedenim stajalištem ESLJP-a i odluka USRH koji je naglasio „da se samom činjenicom rođenja djeteta između njega i roditelja stvara veza koja čini obiteljski život te da kasniji događaji tu vezu ne mogu raskinuti, osim u iznimnim okolnostima kao što je posvojenje“. U skladu s tim, odnosi među roditeljima u pravilu ne utječu na obiteljski život koji postoji između njih i njihova djeteta, pa veza između majke i djeteta koja čini obiteljski život ne prestaje čak ni zbog majčina odlaska u zatvor zbog usmrćenja oca.⁶⁴ Sve navedeno govori u prilog širokom opsegu zaštite obiteljskog života koji je zauzeo ESLJP. Širok opseg zaštite obiteljskog život uredio je i hrvatski zakonodavac u odredbi čl. 107. ObZ-a iz 2003., a koji je još dodatno proširen odredbom čl. 120. ObZ-a iz 2015. Navedenom odredbom

⁵⁸ Odluka ESLJP-a u predmetu *Mikulić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 53176/99, odluka od 7. veljače 2002., par. 51.

⁵⁹ *Vajić*, 2002, 300.; Zanimljivo je i razlikovanje ESLJP-a u vezi s trenutkom kad se uspostavlja obiteljski život. Između majke i djeteta obiteljski život uspostavlja se trenutkom rođenja, ali ne i s ocem. Kad govorimo o ocu djeteta, smatra se da sama biološka veza, tj. srodstvo ako nema dodatnih zakonskih ili činjeničnih elemenata ne upućuje na postojanje bliske osobne veze, stoga ne potpada pod konvencijski pojam obiteljskog života. Tako *Jakovac-Lozić*, 2005, 887.

⁶⁰ *Ibid.*, 917.

⁶¹ V. odluku ESLJP-a u predmetu *Kroon i drugi protiv Nizozemske*, zahtjev br. 00018535/91, presuda od 27. listopada 1994., par. 32.

⁶² V. odluku ESLJP-a u predmetu *Nazarenko protiv Rusije*, zahtjev br. 39438/13, presuda od 16. srpnja 2015.; v. i odluku ESLJP-a u predmetu *Lebbik protiv Nizozemske*, zahtjev br. 45582/99, presuda od 1. lipnja 2004., detaljnije u *Šeparović*, 2014, 103.

⁶³ Ured zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava, Pregled prakse Europskog suda za ljudska prava, dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/PREGLED%20PRAKSE//PRE_GLED_PRAKSE_3_15.pdf, 28-29 (16.01.2016).

⁶⁴ Odluka USRH posl. br. U-III-1902/2008 od 20. svibnja 2009., o presudi i pravnim učincima detaljnije u *Šeparović*, 2014, 129-137.

propisan je širok krug ovlaštenika na osobne odnose s djetetom pa je tako novina da pravo na osobne odnose s djetetom ima i osoba koja je dulje vrijeme živjela s djetetom, brinula se o njemu i s njim ima razvijen emocionalni odnos. Ta novina zasigurno je implementirana u zakonska rješenja zbog širokog tumačenja ESLJP-a⁶⁵, no pitanje je hoće li dosljedno zaživjeti u praksi hrvatskih sudova i drugih nadležnih tijela.

5.2. Obveze države prema praksi Europskog suda za ljudska prava

Općenito govoreći, svako pravo koje je zaštićeno Europskom konvencijom nameće državi stranci niz negativnih obveza suzdržavanja od miješanja u ostvarivanje tog prava, dok su za pojedina prava razvijene i pozitivne obveze koje zahtijevaju aktivnu ulogu države u njihovu ostvarivanju.⁶⁶ Tako u predmetu *Gluhaković protiv Hrvatske* ESLJP navodi da se pozitivne obveze primjenjuju i u slučajevima kad postoji spor između roditelja i/ili članova obitelji o osobnim odnosima i mjestu stanovanja djece. Stoga u vezi s institutom osobnih odnosa postoje i pozitivne obveze države s time da obveza države na poduzimanje konkretnih mjera nije apsolutna. Pritom se uzima u obzir da se uspostava osobnih odnosa između djeteta i roditelja s kojim ne stanuje katkad ne može ostvariti odmah.⁶⁷ Svakako možemo govoriti o odgovornosti države ako je učinila procesnu povredu te nije omogućila djetetu da izrazi svoje mišljenje u postupku, ali i u slučajevima kad država nije osigurala donošenje sudske odluke i/ili prisilno ostvarivanje ovršne sudske odluke o osobnim odnosima djeteta i roditelja s kojim ne stanuje, što se može podvesti pod pojam povrede prava na poštovanje obiteljskog života roditelja odnosno djeteta. Možemo reći da je navedena povreda učestala ako država nije poduzela nužne radnje s ciljem postizanja suradnje roditelja u ostvarenju sudske odluke.⁶⁸ Pri procjeni ispunjenja pozitivnih obveza države ključno je jesu li nacionalne vlasti poduzele sve nužne korake, uključujući pripremne mjere, koji se razumno mogu očekivati u svakome pojedinom slučaju.⁶⁹

Usporedno s postojanjem pozitivnih obveza područje ovrhe spada i u domenu slobodne procjene države. Država članica Vijeća Europe slobodna je urediti institut ovrhe prema vlastitom izboru, ali to uređenje mora biti u skladu s načelom učinko-

⁶⁵ Obrazloženje Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona, preuzeto s: <https://vlada.gov.hr/UserDocImages//Sjednice/2015/246%20sjednica%20Vlade//246%20-%201.pdf>, 219 (20.10.2016).

⁶⁶ V. odluku ESLJP-a u predmetu *Cvijetić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 71549/01, presuda od 26. veljače 2004., par. 48.: „... granice između pozitivnih i negativnih obveza države prema čl. 8. nije lako precizno definirati. No, primjenjiva su načela ipak slična. Pri utvrđivanju postoji li ili ne postoji takva obveza, potrebno je uzeti u obzir pravičnu ravnotežu koju treba uspostaviti između općih interesa i interesa pojedinca, a u oba konteksta država uživa određenu slobodu procjene.“

⁶⁷ V. odluku ESLJP-a u predmetu *Gluhaković protiv Hrvatske*, zahtjev br. 21188/09, presuda od 12. travnja 2011., par. 56-57.

⁶⁸ *Batistić Kos*, 2012, 261.

⁶⁹ *Šeparović*, 2014, 100-101.

vitosti. Navedeno načelo prvi je put u praksi proklamirano u predmetu *Airey protiv Irske* time što je ESLJP istaknuo da je „... namjera Konvencije jamčiti prava koja nisu teoretska i iluzorna, nego praktična i učinkovita“.⁷⁰ U tom smislu navodi se da je država dužna pružiti „regulatorni okvir sudske i izvršne mašinerije“.⁷¹ Osim odgovarajuće pravne podloge koja jamči učinkovitost postupanja, zahtjevi ESLJP-a idu i u smjeru da se prava roditelja i djeteta na osobne odnose mogu ograničiti ili isključiti samo ako postoji ozbiljan razlog koji je suprotan najboljem interesu djeteta.⁷² Premda to nije izričito navedeno u Europskoj konvenciji, i u postupku ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa treba se voditi načelom zaštite djetetova najboljeg interesa.⁷³ Obiteljskoppravna teorija definira postupanje u najboljem interesu djeteta kao donošenje one odluke koju bi dijete samo za sebe donijelo kad bi za to bilo sposobno.⁷⁴ Naposlijetku, dužnost je države i zaštititi pojedinca od negativna djelovanja drugog pojedinca. Stoga je u potonjem slučaju prijeko potrebno pružiti zaštitu roditelju s kojim dijete ne stanuje od protupravnog postupanja drugog roditelja koje je usmjereno na ometanje ili onemogućivanje ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom.

5.3. Protok vremena zbog nemogućnosti provedbe ovrhe

Ako se osobni odnosi između roditelja i djeteta ne održavaju, to može dovesti do tzv. sindroma roditeljskog otuđenja te je sve manje izgledna mogućnost da će se ponovno moći uspostaviti obiteljsko zajedništvo.⁷⁵ Riječima ESLJP-a, mogućnost reunifikacije obitelji progresivno se smanjuje ako se ne omogućuju osobni odnosi roditelju i djetetu ili im se to omogućuje tako rijetko da je teško očekivati da se među njima ostvari kvalitetna i sadržajna veza.⁷⁶ U skladu je s time i mišljenje ESLJP-a koji u predmetima *Karadžić protiv Hrvatske*, *Zoltán Németh protiv Mađarske*, *Bajrami protiv Albanije* te *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske* navodi da protok vremena može imati nepopravljive posljedice na obiteljske odnose, tj. na odnose djeteta i roditelja koji s njim ne stanuje. Protok vremena naglašava se kao problem i u slučajevima kad se postojeća ovršna odluka ne ispunjava.⁷⁷

⁷⁰ Prema *Batistić Kos*, 2012, 10.

⁷¹ V. odluku ESLJP-a u predmetu *Hokkanen protiv Finske*, *Glase protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, *Bajrami protiv Albanije*, u *Batistić Kos*, 2012, 211.

⁷² *Jakovac-Lozić*, 2005, 876.

⁷³ V. odluku ESLJP-a u predmetu *Hoffman protiv Njemačke*, zahtjev br. 34045/96, presuda od 11. lipnja 2001., o odluci i pravnim učincima detaljnije u: *Šeparović*, 2014, 102.

⁷⁴ *Alinčić; Hrabar; Jakovac-Lozić; Korać Graovac*, 2007, 237.

⁷⁵ *Jakovac-Lozić*, 2005, 895.

⁷⁶ O odlukama ESLJP-a u predmetima *Sahin protiv Njemačke*, *K. i T protiv Finske*, *Görgülü protiv Njemačke* te pravnim učincima detaljnije u *Ibid.*, 921.

⁷⁷ V. odluke ESLJP-a u predmetima *Karadžić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 35030/04, presuda od 15. prosinca 2005., par. 62., *Zoltán Németh protiv Mađarske*, zahtjev br. 29436/05, presuda od 14. lipnja 2011., par. 45., *Bajrami protiv Albanije*, zahtjev br. 35853/04, presuda od 12. ožujka 2003., par. 53. te *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske*, zahtjev br. 31679/96, presuda od 25. siječnja 2000., par. 102.

ESLJP ističe da „prema dosad ustanovljenoj sudskoj praksi, čl. 6., st. 1. osigurava svakomu pravo podnošenja zahtjeva za zaštitu građanskih prava i obveza pred sud; na taj način navedeni članak utjelovljuje 'pravo na sud' od čega je pravo pristupa sudu samo jedan aspekt. Ipak, to pravo bilo bi iluzorno ako države stranke imaju pravni sustav koji dopušta da pravomoćna i ovršna sudska odluka ostane neizvršiva na štetu jedne strane. Bilo bi nezamislivo da čl. 6., st. 1. detaljno opisuje i štiti procesna jamstva stranaka u postupku – postupanja koja su poštena, javna i ekspeditivna – a da ne štiti implementaciju sudskih odluka.“⁷⁸ Drugim riječima, pravo iz čl. 6., st. 1. Europske konvencije nije ostvareno samim donošenjem sudske odluke ako ona ne može biti provedena ili prisilna provedba, tj. ovrha predugo traje. Razlog je tomu što se, prema stajalištu ESLJP-a, „izvršenje sudske odluke mora smatrati integralnim dijelom prava na pošteno suđenje iz čl. 6. Konvencije.“⁷⁹

Prethodno navedeno stajalište ESLJP-a prema kojem nije dostatno samo donijeti sudsku odluku nego, ako je to s obzirom na okolnosti slučaja potrebno, i provesti njezinu ovrhu (prisilno ostvarivanje), potvrđuje se u predmetima iz područja obiteljskog prava. Tako u predmetima *Karadžić protiv Hrvatske*, *Zoltán Németh protiv Mađarske*, *Bajrami protiv Albanije* te *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske* ESLJP ističe da „u predmetima u kojima se radi o provođenju ovrhe odluka iz područja obiteljskog prava ... odlučno je to jesu li domaće vlasti poduzele sve nužne korake da, u onoj mjeri u kojoj se to razumno može tražiti u posebnim okolnostima svakog predmeta, olakšaju njihovu provedbu.“⁸⁰ Uporište je takva stajališta ESLJP-a u tome što „pozitivne obveze države na temelju čl. 8. Konvencije uključuju pravo roditelja na mjere koje će im omogućiti sjedinjenje sa svojim djetetom.“⁸¹ U slučajevima u kojima se utvrdilo da su nadležna državna tijela propustila poduzeti prikladne i učinkovite mjere kojima bi se olakšala provedba ovrhe odluka iz područja obiteljskog prava, ESLJP je zaključio da je došlo do povrede pozitivnih obveza države koje proizlaze iz čl. 8. Europske konvencije, a posljedično i do povrede te odredbe.⁸²

⁷⁸ Odluka ESLJP-a u predmetu *Hornsby protiv Grčke*, zahtjev br. 18357/91, presuda od 19. ožujka 1997., par. 40.

⁷⁹ "Execution of a judgment given by any court must therefore be regarded as an integral part of the 'trial' for the purposes of Article 6." Iz odluke ESLJP-a u predmetu *Hornsby protiv Grčke*, par. 40.

⁸⁰ V. odluke ESLJP-a u predmetu *Karadžić protiv Hrvatske*, par. 53. i 58., *Zoltán Németh protiv Mađarske*, par. 44., *Bajrami protiv Albanije*, zahtjev br. 35853/04, presuda od 12. ožujka 2003., par. 52. te *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske*, zahtjev br. 31679/96, presuda od 25. siječnja 2000., par. 96. – Premda je riječ o predmetima s međunarodnim elementom, oni su usko vezani uz obiteljskopravnu problematiku koja je tema ovoga rada, stoga smatramo da navedene presude ESLJP-a navode kriterije kao i situacije koje se logički i pravno mogu primijeniti u postupcima ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim ne stanuje, a u kojima nema međunarodnog elementa.

⁸¹ V. odluke ESLJP-a u predmetu *Karadžić protiv Hrvatske*, par. 52., *Zoltán Németh protiv Mađarske*, par. 42., *Bajrami protiv Albanije*, par. 51. te *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske*, par. 94.

⁸² V. odluke ESLJP-a u predmetu *Karadžić protiv Hrvatske*, par. 60.-63., *Bajrami protiv Albanije*, par. 52.-54., 58., 61. i 67.-69. te *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske*, par. 102.-106., 108. i 113.

Iznimno važnom smatramo presudu ESLJP-a u predmetu *Zoltán Németh protiv Mađarske* u kojoj je jasno zauzeto stajalište da nemogućnost provedbe ovrhe (prisilna ostvarivanja) sudske odluke o osobnim odnosima djeteta i roditelja s kojim ne stanuje dovodi do povrede njegova prava na osobne odnose s djetetom, a samim time i do povrede njegova prava na poštovanje obiteljskog života iz čl. 8. Europske konvencije jer zbog toga nije mogao vidjeti dijete nekoliko godina.⁸³ Smatramo da postoje iznimno velike sličnosti između navedenog predmeta i problematike koja se javlja u ovrši odluka o osobnim odnosima djece i roditelja u Republici Hrvatskoj te je još jedan indikator mogućih novih presuda zbog povreda prije spomenutih prava zajamčenih Europskom konvencijom. Zbog toga smatramo da izložena judikatura ESLJP-a potvrđuje hipotezu rada prema kojoj predugo trajanje postupka u obiteljskim predmetima (uključujući predmete u kojima se odlučuje o osobnim odnosima djeteta i roditelja s kojim ne stanuje) zbog nemogućnosti provedbe ovrhe može dovesti do povrede prava zaštićenih odredbom čl. 6. i čl. 8. Europske konvencije.⁸⁴

6. ZAKLJUČAK

U radu je više puta naglašeno da je područje ovrhe radi ostvarenja osobnih odnosa roditelja i djece iznimno osjetljivo, stoga je za njegovo kvalitetno reguliranje i provedbu potrebna suradnja različitih državnih tijela. Taj vrlo bitan i snažno emotivno obojen institut u svojoj biti zahtijeva interdisciplinarni i sveobuhvatan pristup da bi se u praksi osobni odnosi roditelja i djece odvijali u skladu s načelom najboljeg interesa djeteta i uz uvažavanje prava drugih sudionika tog odnosa. Navedeni institut stoga je potrebno razmatrati imajući u vidu sociološki, psihološki i pravni aspekt

⁸³ V. odluku ESLJP-a u predmetu *Zoltán Németh protiv Mađarske*, par. 50. i 56.; v. i odluku ESLJP-a u predmetu *Dąbrowska protiv Poljske*, zahtjev br. 34568/08, presuda od 2. svibnja 2010.

⁸⁴ V. odluke ESLJP-a u predmetu *Hornsby protiv Grčke*, par. 40., *Karadžić protiv Hrvatske*, par. 67. te *Bajrami protiv Albanije*, par. 74.

Nastavno na tu problematiku, ESLJP je u predmetu *Cvijetić protiv Hrvatske* (zahtjev br. 71549/01, presuda od 26. veljače 2004.) već utvrdio povredu čl. 6. Europske konvencije. Iako navedena presuda nije u domeni obiteljskog prava, ESLJP u njoj potvrđuje prethodno istaknute kriterije koji su bitni i za predmetnu problematiku: „Izvršenje pravomoćnih odluka bilo kojeg suda mora se smatrati sastavnim dijelom ‘suđenja’ u smislu čl. 6. Konvencije. U tom smislu Sud ponavlja kako čl. 6., st. 1. državama ugovornicama nameće dužnosti organizirati svoje sudske sustave na takav način da njihovi sudovi mogu ispuniti svaki od njegovih zahtjeva, uključujući obvezu postupiti u predmetima u razumnom roku“ (par. 34. i 41.). U navedenom predmetu sud je također ocijenio kako ovršni postupak ni u kojem pogledu nije bio složen, uz zaključak kako je očigledno „da država ugovornica nije pokazala da je organizirala svoj pravni sustav na način koji bi spriječio ometanje izvršenja pravomoćnih presuda njezinih sudova“ (par. 40. i 53.). Evidentno je kako ESLJP u slučaju neostvarivanja ovršne odluke nacionalnog suda pronalazi povredu prava na suđenje u razumnom roku jer se adekvatnost mjere procjenjuje brzinom njezine primjene. Slično je stajalište ESLJP zauzeo u predmetu *Pibernik protiv Hrvatske*, zahtjev br. 75139/01, presuda od 4. ožujka 2004.

izvansudskog savjetovanja, uvažavanja volje svih sudionika, prevencije otežavanja ili onemogućavanja ostvarivanja prava na osobne odnose s djetetom, kao i brze i djelotvorne ovrhe sudskih odluka koje su valjana ovršna isprava. Premda je, dakle, riječ o području široke slobodne procjene države, ona mora biti tumačena u skladu s načelom djelotvorne zaštite prava.

U promatranim presudama u kojima je ESLJP utvrdio postojanje povrede odredbi Europske konvencije moglo se mnogo prije reagirati unutar nacionalnih sustava i tako spriječiti nastup negativnih posljedica i povreda konvencijskih prava, u pravilu, roditelja s kojim dijete ne stanuje. Također, s obzirom na to da je u Republici Hrvatskoj nedavno uvedeno novo uređenje prema kojem je u zasebnom poglavlju ObZ-a iz 2015. regulirano područje ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, valjalo bi nakon određena razdoblja primjene napraviti osvrt na praksu koja će proizići iz primjene odredaba da bi se mogli na sustavan način evaluirati pozitivni i negativni učinci.

Novo zakonsko uređenje donijelo je određene pomake u dobrom smjeru, prije svega, zbog činjenice da su postupci ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa roditelja i djece sada uređeni zasebnim odredbama bez upućivanja na odgovarajuću primjenu odredbi o ovrsi radi predaje djeteta jer je u biti riječ o različitim postupcima s obzirom na to da se ovrha radi predaje djeteta iscrpljuje u jednoj radnji, dok se ovrhom osobnih odnosa treba prisilno ostvarivati stalne, periodične osobne odnose roditelja i djece.⁸⁵

Pomakom u dobrom smjeru ocjenjujemo i odredbu čl. 417., st. 2. ObZ-a iz 2015. kojom je zakonodavac izriječno istaknuo važnost preciziranja sudskih odluka kao budućih ovršnih isprava u dijelu koji se tiče načina, vremena i troškova ostvarivanja osobnih odnosa roditelja i djece, čime se nastojala prevenirati mogućnost da nedovoljno određena sudska odluka postane ovršna isprava koja zapravo neće biti podobna za ovrhu, a takvih je slučajeva bilo u praksi.⁸⁶

Naposljetku, pozitivnim treba ocijeniti i rješenje iz odredbe čl. 522. ObZ-a iz 2015., prema kojem se prije donošenja rješenja o ovrsi mora održati ročište na kojemu se osobno saslušavaju stranke da bi se utvrdile činjenice i procijenile okolnosti konkretnog slučaja te na kojem se omogućuje djetetu da izrazi svoje mišljenje. Cilj je toga ročišta razmotriti okolnosti nepoštivanja ovršne isprave te pokušati razriješiti nesuglasice između stranaka koje su rezultirale pokretanjem postupka ovrhe.

Ipak, novo zakonsko uređenje trpi i određene kritike. Tako, primjerice, u odredbi čl. 523. ObZ-a iz 2015. zakonodavac jednostavno izostavlja predaju djeteta kao sredstvo

⁸⁵ Žagar, 2013, 80 i 103.

⁸⁶ Npr. v. presudu Županijskog suda u Varaždinu, posl. br. GŽ. 2635/12-2. od 8. lipnja 2012.

ovrhe za ostvarivanje osobnih odnosa s drugim roditeljem, čime su zanemareni prijedlozi struke koji su bili usmjereni poboljšanju toga sredstva ovrhe. Jedan je od mogućih načina kako se to moglo postići i uvođenje gradacije između sredstava ovrhe, pri čemu bi takvo rješenje zahtijevalo uključivanje centra za socijalnu skrb u postupak ovrhe mnogo prije početka faze provedbe ovrhe na način da se uključi dijete i roditelje (po potrebi i ostale članove obitelji) u program savjetodavnog i psihosocijalnog tretmana s ciljem postizanja dogovora i dobrovoljne provedbe postojeće sudske odluke u dijelu koji se odnosi na osobne odnose roditelja i djece. Takvim pristupom država bi preuzela aktivniju ulogu u navedenim postupcima te bi mogla prevenirati povredu pozitivnih obveza koje za nju proizlaze iz čl. 8. Europske konvencije.⁸⁷

Nadalje, ozbiljan problem moglo bi biti i rješenje iz čl. 524. ObZ-a iz 2015. prema kojem je pokretanje postupka za izmjenu odluke koja je ovršna isprava dostatan razlog za donošenje rješenja kojim se ovrha odgađa.⁸⁸ Mišljenja smo da se takvim zakonskim rješenjem potencira razvoj već postojećeg problema nepridržavanja ovršnih odluka u hrvatskome pravnom sustavu jer je odviše laka primjena instituta odgode ovrhe potencijalno suprotna načelu učinkovite zaštite prava koju štite i USRH i ESLJP svojim odlukama, a dio njih izložen je tijekom ovog rada. Takvo bi zakonsko rješenje za posljedicu moglo imati dugotrajnost postupka ovrhe te protek vremena koji pak mogu dovesti do *de facto* odlučivanja o predmetu postupka, a u konačnici i do povrede pozitivnih obveza države koje proizlaze iz čl. 8. EKLJP-a. Prethodno navedeno stajalište potvrđeno je i u praksi ESLJP-a koji je zauzeo stajalište da je nemogućnost provedbe ovrhe sudske odluke o osobnim odnosima djeteta i roditelja s kojim nije stanovalo, a zbog čega roditelj nije mogao vidjeti dijete nekoliko godina, dovela do povrede njegova prava na osobne odnose s djetetom, a posljedično i do povrede njegova prava na poštivanje obiteljskog života iz čl. 8. Europske konvencije.⁸⁹

Na kraju, naše je stajalište da bi mnogo više trebalo poraditi na kvalitetnoj provedbi zakonskih rješenja edukacijom sudaca o najnovijoj praksi ESLJP-a, ali i isticanjem važnosti obiteljskopравnih predmeta koji zahtijevaju potanko ispitivanje svih okolnosti slučaja i suradnju s ostalim relevantnim institucijama poput centara za socijalnu skrb. Tako bi se spriječile eventualne buduće povrede odredbi Europske konvencije te, još važnije, utvrdili bi se temelji za lakše ostvarivanje prava na osobne odnose s djetetom, a sve s ciljem očuvanja bliskih osobnih veza koje čine okosnicu obiteljskog života.

⁸⁷ Tako i Stokić, 2013, 11-12. te Šeparović, 2014, 223.

⁸⁸ Drugim stavkom čl. 524. ObZ-a iz 2015. zadržana je dodatna pretpostavka za odgodu ovrhe, samo ako se time bitno ne ugrožavaju osobni i drugi važni interesi djece. Zbog dosadašnje prakse sumnjamo u dosljednu primjenu navedene dodatne pretpostavke, a samim time i u uspješnu prevenciju suviše lakog donošenja rješenja o odgodi ovrhe u slučajevima kad je pokrenut postupak za izmjenu sudske odluke koja je ovršna isprava.

⁸⁹ V. odluku ESLJP-a u predmetu *Zoltán Németh protiv Mađarske*, par. 50. i 56.

LITERATURA

1. Alinčić, M.; Hrabar, D.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A., (2007). Obiteljsko pravo, III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Narodne novine. Zagreb.
2. Alinčić, M.; Bakarić Abramović, A.; Belajec, V.; Dika, M.; Hrabar, D.; Hrvatina, B.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A., (2013). Obiteljski zakon – redakcijski pročišćen tekst zakona s napomenama, uputama, sudskom praksom i pojmovnim kazalom. III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Narodne novine. Zagreb.
3. Batistić Kos, V., (2012). Pozitivne obveze prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Zagreb.
4. Dika, M., (2007). Građansko ovršno pravo. Narodne novine. Zagreb.
5. Drakulić, Lj. (2011). Poteškoće u ostvarivanju susreta i druženja roditelja i djece. Dostupno na: <http://www.lusinfo.hr/dailycontent/Topical.aspx?id=11582> (06.07.2016).
6. Hubin, D. (1999). Roditeljska prava i zakonom propisani postupak. The Journal of Law and Family studies 1:2, 123-150. Dostupno na: <http://www.udruga-dijete-razvod.hr/wp-content/uploads/Roditeljska-prava-i-zakonom-propisani-postupak-Donald-C-Hubin.pdf> (03.10.2017).
7. Jakovac-Lozić, D. (2005). Susreti i druženja djeteta s odvojenim roditeljem u presudama Europskog suda za ljudska prava. Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu 55: 3-4, 870-925.
8. Kurk, E. (2008). Skrbništvo nad djetetom, pristup djetetu i roditeljska odgovornost: potraga za pravičnim i nepristranim standardom. The University of British Columbia. Dostupno na: <http://www.udruga-dijete-razvod.hr/wp-content/uploads/Kruk-Edward-Skrbnistvo-nad-djetetom-pristup-djetetu-i-odgovornost-C-2008-web.pdf> (04.10.2017).
9. Ledić, S. (2014). Glavne značajke reforme obiteljskog prava i postupka. Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse. Organizator. Zagreb 21, 197-233.
10. Rešetar, B., (2008). Pravna zaštita prava na susrete i druženje u obiteljskom pravu, doktorska disertacija. Zagreb.
11. Stokić, M. (2013). Neki problemi u provedbi ovrhe radi predaje djeteta. Informator br. 6158, 61, 11-12.
12. Šeparović, M., (2014). Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi, Europski sud za ljudska prava i Ustavni sud Republike Hrvatske. Novi informator. Zagreb.
13. Šimović, I.; Majstorović, I. (2017). Povreda prava na obiteljski život u postupcima međunarodne otmice djece: o značenju načela žurnog postupanja. Hrvatska pravna revija 17:11, 1-9.
14. Triva, S.; Dika, M., (2004). Građansko parnično procesno pravo, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Narodne novine. Zagreb.
15. Vajić, N. (2002). Djelovanje Europskog suda za ljudska prava s osvrtom na presude protiv Republike Hrvatske. Godišnjak Tribine Pravnog fakulteta u Zagrebu i Kluba pravника grada Zagreba, sv. 1.
16. Žagar, A. (2013). Ovrha radi ostvarivanja susreta i druženja roditelja s djetetom. Zagrebačka pravna revija 2:1, 75-105.

1. Konačni prijedlog Obiteljskog zakona, preuzeto s: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2015/246%20sjednica%20Vlade//246%20-%201.pdf> (20.10.2016).
2. Ured zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava, Pregled prakse Europskog suda za ljudska prava, preuzeto s: https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/PREGLED%20PRAKSE//PREGLED_PRAKSE_3_15.pdf (16.01.2016).

*

ODLUKE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA:

1. Odluka ESLJP-a u predmetu *Bajrami protiv Albanije*, zahtjev br. 35853/04, presuda od 12. ožujka 2003.
2. Odluka ESLJP-a u predmetu *Blaga protiv Rumunjske*, zahtjev br. 54443/10, presuda od 1. srpnja 2014.
3. Odluka ESLJP-a u predmetu *Cvijetić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 71549/01, presuda od 26. veljače 2004.
4. Odluka ESLJP-a u predmetu *Dąbrowska protiv Poljske*, zahtjev br. 34568/08, presuda od 2. svibnja 2010.
5. Odluka ESLJP-a u predmetu *Gluhaković protiv Hrvatske*, zahtjev br. 21188/09, presuda od 12. travnja 2011.
6. Odluka ESLJP-a u predmetu *Hoffman protiv Njemačke*, zahtjev br. 34045/96, presuda od 11. lipnja 2001.
7. Odluka ESLJP-a u predmetu *Hornsby protiv Grčke*, zahtjev br. 18357/91, presuda od 19. ožujka 1997.
8. Odluka ESLJP-a u predmetu *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske*, zahtjev br. 31679/96, presuda od 25. siječnja 2000.
9. Odluka ESLJP-a u predmetu *Karadžić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 35030/04, presuda od 15. prosinca 2005.
10. Odluka ESLJP-a u predmetu *Kroon i drugi protiv Nizozemske*, zahtjev br. 00018535/91, presuda od 27. listopada 1994.
11. Odluka ESLJP-a u predmetu *Lebbik protiv Nizozemske*, zahtjev br. 45582/99, presuda od 1. lipnja 2004.
12. Odluka ESLJP-a u predmetu *Maire protiv Portugala*, zahtjev br. 48206/99, odluka od 26. lipnja 2003.
13. Odluka ESLJP-a u predmetu *Mikulić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 53176/99, odluka od 7. veljače 2002.
14. Odluka ESLJP-a u predmetu *Nazarenko protiv Rusije*, zahtjev br. 39438/13, presuda od 16. srpnja 2015.
15. Odluka ESLJP-a u predmetu *Pibernik protiv Hrvatske*, zahtjev br. 75139/01, presuda od 4. ožujka 2004.
16. Odluka ESLJP-a u predmetu *W. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtjev br. 9749/82, presuda od 8. srpnja 1987.
17. Odluka ESLJP-a u predmetu *X protiv Hrvatske*, zahtjev br. 11223/04, presuda od 17. srpnja 2008.

18. Odluka ESLJP-a u predmetu *Zoltán Németh protiv Mađarske*, zahtjev br. 29436/05, presuda od 14. lipnja 2011.

*

ODLUKE USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE:

1. Odluka posl. br. U-III-A-781/2003 od 14. svibnja 2004.
2. Odluka posl. br. U-III-A-1128/2004 od 2. veljače 2005.
3. Odluka posl. br. U-III-1902/2008 od 20. svibnja 2009.
4. Odluka posl. br. U-III-2182/2014 od 17. lipnja 2014.
5. Odluka posl. br. U-III/1164/2014 od 5. ožujka 2015.

*

ODLUKE ŽUPANIJSKIH SUDOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ:

1. Županijski sud u Bjelovaru, odluka broj: GŽ-278/09-2 od 26. ožujka 2009.
2. Županijski sud u Bjelovaru, odluka broj: GŽ-3314/11-3 od 2. siječnja 2012.
3. Županijski sud u Varaždinu, odluka broj: GŽ. 226/05-2 od 7. veljače 2005.
4. Županijski sud u Varaždinu, odluka broj: GŽ. 1742/06-2 od 8. studenog 2006.
5. Županijski sud u Varaždinu, odluka broj: GŽ. 678/07-2. od 21. kolovoza 2007.
6. Županijski sud u Varaždinu, odluka broj: GŽ. 2720/11-3 od 6. svibnja 2011.
7. Županijski sud u Varaždinu, odluka broj: GŽ. 2635/12-2. od 8. lipnja 2012.

Summary

ENFORCEMENT OF CONTACT ORDERS AS A PREDICTOR OF VIOLATION OF RIGHTS FROM THE EUROPEAN CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

Since the enforcement of orders in family law cases is a complex legal area and its regulation represents a great challenge both for the legislator and for practitioners, the purpose of this paper is to analyse the specific features of procedures for obtaining enforceable title in family law cases, as well as special characteristics of enforcement procedure in those cases, especially the enforcement of contact orders, legal regulation and practical problems concerning the application of relevant rules of law. Special attention is paid to legislative changes introduced by the Family Act of 2015. In the final part of the paper relevant case law of the European Court of Human Rights is analysed since noncompliance with an enforceable order by a parent who lives with the child as well as the impossibility of the State to secure enforcement of that order can present a violation of the Convention rights.

Key words: *enforcement of contact orders, right to respect for family life, Family Act, European Court of Human Rights*